

ORTA YAŞLI BİR HEKİM OLMAMA RAĞMEN YAŞLILIĞI ÇOK DÜŞÜNÜRÜM. EMEKLİLİĞİMLE İLGİLİ PLANLAR KURAR, PSİKOLOJİK VE FİZİKSEL HAZIRLIK YAPARIM. İLGİNÇTİR, LİTERATÜR GENELİN BÖYLE OLMADIĞINI, BENİM “NADİR” OLDUĞUMU SÖYLÜYOR. HALEN AKTİF ÇALIŞAN 882 HEKİMİN KATILDIĞI BİR ANKETTE, 50 YAŞ ALTINDAKİ HEKİMLERİN YÜZDE 6,5’İNİN, 70 YAŞ ÜSTÜ HEKİMLERİN İSE YÜZDE 40’İNİN EMEKLİLİK PLANI OLDUĞU TESPİT EDİLMİŞ. 50 YAŞ ALTINDAKİLERİN ORANINI ANLADIM AMA 70 YAŞ ÜSTÜNDEKİLERİN YÜZDE 60’İNİN BİR GÜN EMEKLİ OLABİLECEĞİNİ DÜŞÜNMEMESİ İLGİNÇ.

PROF. DR. NADİR ŞENER

Hekimler de yaşlanıyor

Ortopedi literatürü yaşlanan hekimler konusunda oldukça zengin. AOSpine dergisinde yer alan "yaşlanan cerrah" konulu yazının kapak görünümü.

BİR HEKİMİN ÇOK SIK BAŞINA GELİR.

Hasta olmuştundur, mesela grip sindir, bir hastanız "Aaa, doktorlar da hasta olur mu?" deyiverir. Aslında o da bilir bu sözün boş ve anlamsızlığını ama bu söz nedense çok söylenir! Hekimlik, tarih boyunca tanrısal güçlerin yeryüzündeki temsilcisi gibi görülmüştür. Hastalığın, hele hele ölümün hekime yakıştırılmaması bu yüzden olsa gerek. Buna diğer bir sebep de hekimin kendisini koruyacak yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olduğu beklentisidir. Sebebi ne olursa olsun Azrail, hekim mekim dinlemiyor ve hekimler de hasta oluyor, yaşlanıyor ve gün geldiğinde ölüyor. Peki, hekimlerin yaşlılığa bakışı nasıl? Hekim ve yaşlılık kavramı tıp literatüründe epeyce çalışılmış ve gerçekten ilginç sonuçlar ortaya çıkmış. İlginçtir bu konuda en kapsamlı

çalışmalardan birisi de bir ortopedi dergisinde, Clinical Orthopaedics'in 2009 yılındaki bir sayısında yayımlanmış. Buradan da yaşlılık ile ortopedi biliminin ne kadar yakın ilişkide olduğu bir kez daha ortaya çıkıyor.

Hekimlik ve yaşlılık kavramları bir araya geldiğinde birçok soru ortaya çıkıyor. Biliyoruz ki yaşlandıkça bazı fiziksel ve zihinsel yeteneklerimizi kaybediyoruz. Her ne kadar yaşımız ilerledikçe mesleki tecrübemiz artıyor olsa da yaşlılığın getireceği sorunlar da var. O zaman ilk sorumuz hekim yaşlandıkça hata yapma riski artar mı? Hekimlik ehliyetine bir yaş sınırı konulmalı mıdır? Konulmalı ise bu sınır nasıl belirlenecek ve hekimin bilgisi ve ehliyeti nasıl sınanacak? Bir hekim nasıl emeklilik planı yapmalı? Bu sorulara literatür eşliğinde yanıt verelim.

The ageing surgeon

The benefits of experience versus the risks of declining competence

COVER STORY The ageing surgeon

Surgeon age and competency: an examination of potential risks

Is a surgeon's age a factor in patient outcomes? How do the physical changes of aging impact a surgeon's skills? Some members of the medical community have started a dialogue about the controversial perceptions of the aging surgeon.

Cover Story InSpine | Volume 7 | Issue 4

Hekimlik gibi muhakeme ve hızlı karar verme gerektiren mesleklerden birisi de pilotluk. Mevcut uçuş kuralları gereği pilotlar 65 yaş üzerinde uçak kullanamıyor, sadece yer hizmetlerinde görev alabiliyorlar. İngiltere'de hekimler 65 yaşında devletteki görevlerinden emekli olmak zorundalar, 70 yaşından sonra ise hekimlik yapamıyorlar. Türkiye'de ise 65 yaşında yaş haddinden devletten emekli olmak zorundasınız ama ölünceye kadar hekimlik yapabilirsiniz. "Zihinsel ve bedensel yetilerinizin yerinde mi?" diye kimse

sormaz. ABD'de ise bir insanı yaşından dolayı emekli etmeniz yasa ile engellenmiştir. Yasa, "Yaşa bağlı ayrımcılık yapamazsınız" der. Yani bir insanı yaşından dolayı değil, zihinsel ve bedensel yetilerinin kaybından dolayı emekli edebilirsiniz. Çünkü ABD'de insanların yaşla birlikte yetilerinin kaybının kişiden kişiye çok değiştiği kabul edilir. Keskin bir yaş sınırı çizgisi çekmenin adil olmadığı düşünülür. O yüzden yakın zamana kadar Georgia eyaletinde Dr. Walter Watson adında 100 yaşında çalışmakta olan bir hekimin haberi yapılmıştı. Peki, bu yaklaşımlardan hangisi doğru?

Hekimlik tecrübesi yaşla artıyor ancak yaşla bazı fiziksel ve zihinsel yetilerin azaldığı da bir gerçek. Bunların dengesi nasıl sağlanacak? Bu literatürün halen çözemediği önemli bir soru.

Nüfusla birlikte hekimler de yaşıyor. Ancak yaşlanan hekim nüfusu yaşlılık ve emeklilik planı yapmıyor. Dahası yaşlılığın getirdiği sorunların bilincinde de değil.

Maalesef doğruyu hiç kimse henüz tam bulabilmiş değil. Bu konu ile ilgili literatürde yaşlanan dünyanın, yaşlanan profesyonellerine karşı tavrının belirsizliğine dikkat çekiliyor ve bunun ileride önemli bir tartışma konusu olacağı vurgulanıyor.

YAŞLANMAK BÜYÜK BİR SORUN!

Peki, yaşlanma sorunu gerçekten büyük mü? Evet, gerçekten büyük. Bugün için Avustralya'da hekimlerin yüzde 24'ü 55 yaş üstü. 2026 yılında Kanada'da hekimlerin yüzde 20'si 65 yaş üstü olacak ve yine biliyoruz ki 65 yaş üzeri toplumda demans yüzde 13, hafif bilişsel bozukluklar ise yüzde 20 oranında gözleniyor. Yani 2026'da Kanada'da 15 hekimden birinin yaşlılıktan kaynaklanan zihinsel sorunları olacak. Buna daha gençlerin olası psikolojik ve nörolojik sorunlarını eklemiyoruz. Bunu literatür de destekliyor. 55 yaş üstü 468 Avusturyalı

psikiyatriste anket gönderilmiş. 281'i yanıtlamış. Yüzde 27'si daha çabuk yorulduğunu, yüzde 12'si yeni bilgileri öğrenmekte zorlandığını, yüzde 10'u ise hafızasının zayıfladığını belirtmiş. Başka bir çalışmada 45-59 yaş aralığında cerrahlar ile 60 yaş üstündeki cerrahların görsel dikkat, öğrenme, hafıza ve reaksiyon zamanını içeren bir karşılaştırma yapılmış. 60-64 yaş aralığının ancak yüzde 78'inin, 70 yaşın üstündekilerin ise yüzde 38'inin gençlerle aynı ortalamaı yakalayabildiği, diğerlerinin gençlerden geri kaldığı ortaya çıkmış.

Madem ki durum böyle 70 yaş üstündeki hekimlerin neden yüzde 60'ının bir emeklilik öngörüsü yok? Yaşlılığın getirdiği yetilerdeki kaybın farkında değiller mi yoksa? Bu da sorulmuş hekimlere... Neden emekli olmadıkları sorulan

...enying that a human's physical and mental
...ane over time. How do we know when a
...lls have faded to the point at which they
...nger to patients? So far, measuring surgeon
...has proved a challenging goal.

Difficulties with self-policing

Part of the reason why current surgical recertification processes are weak is due to the overall difficulty the medical community has with self-policing. Peer review could be a good self-policing tool except it is especially complicated in surgical settings where subtle mistakes in judgment make it hard to challenge a surgeon's ability or efficiency. Colleague whistle blowing is possible, but unreliable in practice. Often, the... or administrators take ownership

a pilot-in-command of a commercial aircraft. If pilots approaching the cut-off age are regularly su to exams that test physical wellness and operatio formance.

hekimlerin yanıtlarının sıklık sırası ise şöyle ortaya çıkmış: "Öz güvenini ve gücünü kaybetme korkusu, ölüm korkusu, değişimden korkma, emeklilik planı olmama, ne yapacağını bilememe."

Bu anketin tam tersi de var. American Collage of Surgeons 1983-1988 arası emekli olan 2 bin 132 üyesine anketle "Neden emekli oldunuz?" diye sormuş. Gelen yanıtlar yine sıklık sırasına göre şöyle çıkmış: "Kötü malpraktis deneyimi, sadece emekli olmak istediği için, yaşı artık çok ilerlediği için, mesleki rekabette yetersiz kalma korkusu." Los Angeles'ta 1993 yılında emekli olan 238 doktora bu sefer de "Emekli olmaktan memnun musunuz?" diye sorulmuş. Yüzde 75'i emekli olmaktan memnun. Yüzde 49'u emekli olduktan sonra yaşam kalitesinin arttığını ifade ediyor. Yüzde 7'si ise mutsuz. Mutsuz olanların en önemli gerekçesi geçim sıkıntısı, sonrasında ise meslektaşlarından ayrılma ve entelektüel stimulusun kaybolması.

Literatürü özetlersek. İnsanların ve kendilerini ayrı görmelerine rağmen hekimlerin de yaşlandıkça fiziksel ve zihinsel olarak düşüşe geçtiği kesin. Ancak bu düşüşte ciddi derecede kişisel farklılıklar var.

Net bir yaş sınırı koymak mümkün değil. Yine literatürden anlaşıldığı kadarıyla, hekimler yaşlanmaya hazırlıklı değil ve bu fikri reddediyor. Emeklilik planı yapmıyor, hatta emeklilikten korkuyorlar. Ama emekli olunca da durumlarından hiç de şikâyetçi değiller. Yeter ki kenara biraz para koyup geçim sıkıntısı çekmesinler ve yapacak bir hobi bulabilsinler. O zaman hekimler yaşlanırken ne yapmalı? Yine literatürün önerileri: "Yaşlandıkça çalışma temposunu yavaşlatmalı, daha uzun randevular vermeli, çevreden gelen uyarıları dinlemeli, kendi zihinsel yeteneklerini sinamalı (zihinsel semptomları olanlarda yedi yıl içinde demans oranı 4,5 kat fazla), sağlıklı yaşam kurallarına uymalı ve mutlaka bir emeklilik planı yapmalı."

Yine literatürün dikkat çektiği diğer bir konu, hekimliğin tecrübe odaklı bir meslek olması ve yaş ilerledikçe tecrübenin artması. Yaşlanan ve emekli olan hekimlerin özellikle de cerrahların mesleklerine devam etmesinin sakıncaları olabileceği ancak bu kişilerin eğitim verme, genç hekimlerle tecrübelerini paylaşma, dernek faaliyetleri yürütme gibi tecrübe odaklı görevlerde yer almasının uygun olabileceği tartışılmış.

Hepinize uzun ve sağlıklı bir meslek hayatı dilerim.

ABD'de insanların yaşla birlikte yetilerinin kaybının kişiden kişiye çok değiştiği kabul edilir. Keskin bir yaş sınırı çizgisi çekmenin adil olmadığı düşünülür. O yüzden yakın zamana kadar Georgia eyaletinde Dr. Walter Watson adında 100 yaşında çalışmakta olan bir hekimin haberi yapılmıştı.

Dr. Walter Watson